

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
ítélete**

Az ügy száma: Pfv.I.20.719/2016/8. szám

A tanács tagjai: . Orosz Árpád a tanács elnöke
Dr. Csentericsné dr. Ágh Bíró Ágnes előadó bíró
. Kiss Gábor bíró

A felperesek: I. rendű
II. rendű

A felperesek képviselője: Dr. Nagy László Gyula ügyvéd I-II. rendű képviseletében

Az alperes

Az alperes képviselője: Dr. Vida Ferenc ügyvéd

A per tárgya: Végrendeleti öröklés megállapítása

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: Alperes

A másodfokú bíróság és a jogerős határozat száma: Kecskeméti Törvényszék
1.Pf.21.712/2015/4.

Az elsőfokú bíróság és a határozat száma: Kecskeméti Járásbíróság
12.P.22.358/2012/48. számú végzésével
kijavított 12.P.22.358/2012/45. számú ítélete

Rendelkező rész

A Kúria a Kecskeméti Törvényszék 1.Pf.21.712/2015/4. számú jogerős ítéletét a felülvizsgálattal támadott részében hatályában fenntartja;

kötelezi az alperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg a felpereseknek mint együttes jogosultaknak összesen 50.000 (Ötvenezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget, továbbá az államnak felhívásra 210.000 (Kétszáz tízezer) forint le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] Az örökhagyó 2011. november 15-én közvégrendeletet tett, amelyben - egyebek mellett - akként rendelkezett, hogy a h-i 3248. helyrajzi szám alatti lakóház, udvar megjelölésű ingatlanát 50/100 tulajdoni arányban keresztlánya, B. A., 30/100 részben a Fogyatékosok Ápoló-Gondozó Otthona, 10/100-10/100 részben pedig törvényes örökösei rököljék.
- [2] A Fogyatékosok Ápoló-Gondozó Otthonát (a továbbiakban: Otthon) az egyház - II. rendű felperes - alapította, aki a fenntartói jogok gyakorlását és kötelezettségek teljesítését a Szeretetszolgálati Irodája - I. rendű felperes - útján látja el. Az I. rendű felperes belső egyházi jogi személy, a II. rendű felperes mint bevett egyház jogi személy. Az Otthon nem önálló jogi személy.
- [3] Az örökhagyó 2012. január 8-án elhunyt.
- [4] A hagyatéki eljárásban az I. rendű felperes - mint a nem önálló jogi személyiségű Otthon fenntartója - végrendeleten alapuló öröklési igényét bejelentette, és a h-i 3248. helyrajzi számú ingatlan 30/100 részének végrendeleti öröklés jogcímén történő átadását kérte. Arra hivatkozott, hogy a jogi személy minősül végrendeleti örökösnek akkor, ha az örökhagyó végrendeleti örököséül a jogi személy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezeti egységét jelölte meg.
- [5] Az örökhagyó törvényes és egyben végrendeleti örökösei a végrendelet érvényességét az Otthon tekintetében vitatták, e vonatkozásban a törvényes öröklés jogcímén kérték a hagyaték átadását. A közjegyző a fennálló öröklési jogi vitára figyelemmel hagyatékátadó végzésével a h-i 3248. helyrajzi számú ingatlan 30/100 részét egymás közt egyenlő arányban ideiglenes hatállyal törvényes öröklés jogcímén az örökhagyó törvényes örököseinek adta át.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [6] Az I-II. rendű felperesek az I. rendű és II. rendű alperessel szemben indított perben annak megállapítását kérték, hogy az örökhagyó közvégrendeletének az Otthonra vonatkozó rendelkezése a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 599.§ (2) bekezdés első fordulata szerint akként érvényes, hogy „jogképesség hiánya miatt” ők a végrendeleti örökösei a h-i belterületi 3248. helyrajzi számú ingatlan 15/100-15/100, vagyis összesen 30/100 tulajdoni hányadának. Nyilatkozatuk szerint tiszteletben tartják az örökhagyó végakarátát, és annak megfelelően kerül felhasználásra az örökség tárgya.
- [7] A felperesek a II. rendű alperessel szemben a járásbírószágon is pert indítottak ugyanebben a tárgyban, ezért az elsőfokú bíróság perfüggőség miatt jogerős végzésével vele szemben a pert megszüntette és a pert az I. rendű alperessel (a továbbiakban: alperes) szemben folytatta.
- [8] Az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.
- [9] Egyebek mellett arra hivatkozott, hogy az Otthont a Gyermekotthon Alapítványon keresztül lehet támogatni.

Az első- és másodfokú ítélet

- [10] Az elsőfokú bíróság kijavított ítéletével a felperesek keresetét elutasította.
- [11] Indokolása szerint az I. rendű felperes a Szervezeti és Működési Szabályzata, valamint az egyház Szervezeti és Működési Szabályzata értelmében ingatlant nem szerezhet. Hivatkozott arra, hogy az Egyház gazdálkodásáról szóló 2002. évi I. törvény 19.§ 1. pontja szerint ingatlan tulajdonjogát az önálló egyházi jogi személy szerezheti meg, ebből következően a II. rendű felperes közvetlenül ingatlan tulajdonjogát nem szerezheti meg, csak közvetve, az I. rendű alperesen keresztül.

- [12] Az I-II. rendű felperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság kijavított ítéletét részben megváltoztatta, és megállapította, hogy az örökhatározó 2011. november 15-én kelt közvégrehatározata 2. pontjának a h-i 3248. helyrajzi számú ingatlan 30/100-a tekintetében az Otthonra vonatkozó rendelkezése alapján ebből az illetőségéből 15/100 rész erejéig a végintézkedés alapján az egyház II. rendű felperes szerzett végrendeleti öröklés jogcímén tulajdonjogot.
- [13] Kötelezte az alperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg a II. rendű felperesnek 200.025 forint első- és másodfokú eljárási költséget és felhívásra az államnak 126.000 forint kereseti, valamint 168.000 forint le nem rótt fellebbezési illetéket.
- [14] A másodfokú bíróság - utalással az elsőfokú bíróság által felhívott régi Ptk. 599.§ (1) bekezdésében foglaltakra - rámutatott: Az öröklési per nem tulajdoni, hanem tulajdoni jellegű per, mert nem a hagyaték tulajdonjoga, hanem a jogszerzést megalapozó öröklési jogosultság a vitás. Öröklési perben megállapítási kereset mellett marasztalás is kérhető, öröklési jogvita esetén azonban nem szükségszerű a tulajdonjogból eredő igények érvényesítése is. A per befejezését követően a közjegyzőnek van módja teljes hatályú hagyatékátadó végzés meghozatalára és a további intézkedések megtételére. Ha a bíróság jogerős határozata az ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzéstől részben vagy egészben eltér, a közjegyző az ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzést a bírósági határozattal érintett részében hatályon kívül helyezi és a bírósági határozatnak megfelelő teljes hatályú hagyatékátadó végzést hoz [A hagyatéki eljárásról szóló 2010. évi XXXVIII. törvény (Htv.) 89.§, 91.§ (2)-(3) bek., 92.§].
- [15] Az elsőfokú bíróság jogi következtetéseivel az I. rendű felperes tekintetében egyetértett. Eszerint az I. rendű felperes a II. rendű felperes belső szabályzatában megfogalmazott rendelkezés miatt nem szerezhethet ingatlant, amely az öröklés jogcímén való tulajdonszerzést is kizárja.
- [16] Az Otthon - mutatott rá a másodfokú bíróság - az egyház egyik intézménye. A csatolt alapító okiratból kitűnően annak a II. rendű felperes az alapítója és fenntartója, aki a 2011. évi CCVI. törvény (a továbbiakban: Ehtv.) 11.§ (2) bekezdése értelmében mint bevett egyház jogi személy. A jogi személy jogképes [rég Ptk. 28.§ (4) bek.], jogképessége folytán végintézkedés alapján öröklhet. Jelentőséget tulajdonított annak, hogy az örökhatározó kifejezett szándéka, végakarata volt az Otthon juttatásban részesítése, ezt a szándékát több alkalommal is kinyilvánította az Otthon vezetője előtt és erre irányuló határozott szándékát jelezte a közjegyzőnél is. Rámutatott, hogy az alperes által hivatkozott Gyermekotthon Alapítványról - amely közhasznú alapítványként 1999 szeptemberétől működik - az örökhatározónak nem volt tudomása, az intézmény tevékenysége és az alapítvány tevékenysége egymástól elkülönült, nem ún. intézményi alapítvány volt.
- [17] A jogerős ítélet szerint a kereset és a fellebbezés is eredményesnek tekinthető, az öröklési jogosultságot - törvényes örökléssel szemben - végrendeleti öröklés jogcímén állapította meg, ekként az alperes tekinthető pervesztesnek, így a másodfokú bíróság a Pp. 78.§ (1) bekezdése alapján kötelezte az első- és másodfokú eljárási költség megfizetésére a II. rendű felperes javára.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [18] A jogerős ítélet ellen az alperes élt felülvizsgálati kérelemmel, amelyben annak hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérte.
- [19] Részletesen kifejtett felülvizsgálati érvelése szerint megállapítási kereset előterjesztésének hagyatéki perben nincs helye a Pp. 123.§-a alapján; marasztalási keresetet kellett volna előterjeszteni a Htv. 89.§-a, 91.§ (2) bekezdése, 92.§ (1)-(2) bekezdése, továbbá a régi Ptk. 116.§ (1) bekezdése értelmében. Ha ugyanis a bíróság jogerős ítéletével a hagyatékra vonatkozó minden igényt rendezett, szerinte a közjegyzőnek teljes hatályú hagyatékátadó végzés helyett az eljárást befejező megállapító végzést kell hoznia.
- [20] Érvelése szerint a közjegyző az eljárást befejező megállapító végzésével az ingatlanügyi hatóságot a tulajdonjog bejegyzése iránt a hatályos Htv. szerint nem keresheti meg.

- [21] Egyetértett az elsőfokú bíróságnak az I. rendű felperesre vonatkozó jogi álláspontjával, ugyanakkor álláspontja szerint tévedett a másodfokú bíróság a II. rendű felperes végrendeleti örökös jogosultságának megállapításakor.
- [22] A felülvizsgálati kérelemben kifejtettek szerint a Kúria EBH 2011.2317. számú határozata a jelen ügy elbírálása során nem irányadó, figyelemmel arra, hogy maga a másodfokú bíróság sem állapította meg azt, hogy az Otthon a II. rendű felperes szervezeti egysége lenne. Márpedig szerinte az elvi bírósági határozat értelmében a jogi személy csak akkor minősül végrendeleti örökösnek, ha az örökhagyó végrendeletében a jogi személy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezeti egységét nevezte meg örökösként. Fenntartotta azt a jogi álláspontját, hogy az Otthon önálló intézmény, önállóan látja el tevékenységét, tehát nem a II. rendű felperes szervezeti egysége.
- [23] Sérelmezte, hogy bár az I. rendű felperessel szemben teljes egészében pernyertes lett, a másodfokú bíróság az I. rendű felperest nem kötelezte perköltség megfizetésére.
- [24] A felperesek felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában való fenntartására irányult.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [25] A felülvizsgálati kérelem nem alapos.
- [26] A Pp. 270.§ (2) bekezdésének és a 275.§ (3) bekezdésének együttes értelmezéséből következően az eredményes felülvizsgálat alapja jogszabálysértés, amely anyagi jogi vagy eljárásjogi jogszabálysértés egyaránt lehet, utóbbi azonban csak akkor, ha annak az ügy érdemi elbírálására is lényeges kihatása volt.
- [27] Az adott esetben a felperesek keresete örökös minőségük elismerésére irányult, azaz a kereset öröklési jogi vita, amely az örökösök személyének megállapítását célozta. Helytállóan állapította meg a másodfokú bíróság, hogy az öröklési per tulajdoni jellegű, de nem tulajdoni per, mert az érdekelték között ténylegesen nem a hagyaték tulajdonjoga, hanem a jogszerzést megalapozó öröklési jogosultság a vitás (BH 2016.279.). A közjegyző a fennálló öröklési jogi vitára tekintettel ideiglenes hatállyal adta át [Hetv. 86.§ (2) bek.] a hagyaték egy részét, ezzel átmenetileg a közjegyző előtt folyó eljárás megszakadt, és folytatására a hagyatéki per lefolytatását követően, annak eredményétől függően kerül majd sor. Ez a pertípus mintegy „közbeékelődő” eljárásként jelenik meg a hagyatéki eljárás menetében, és ennek kimenetelétől függ a közjegyző minden további jogcselekménye (Hetv. 89.§.). A hagyaték átadása a Hetv. 3.§ (1)-(2) bekezdései alapján a közjegyző hatáskörébe tartozik. A szükségszerűen lefolytatandó hagyatéki perben a bíróság klasszikus perjogi értelemben vett marasztalásról nem rendelkezhet. Következésképpen az öröklésben érdekelt által előterjeszthető kereset - formálisan - csak az örökös személyének megállapítására irányulhat, és a bíróság megállapító rendelkezése a hagyatéki eljárás továbbfolytatása során a közjegyző jogi aktusa által realizálódik „marasztalással”, ami által az adott fél túrni köteles a közjegyzői határozatban foglaltakat, tipikusan a hagyaték teljes hatályú átadását. A hagyaték átadásához kapcsolódnak azok a közjegyzői intézkedések, amelyek az így deklaráltan az örökös által szerzett jogok érvényesülését, gyakorlásának lehetőségét biztosítják, így közhiteles nyilvántartásokba való tulajdonjog bejegyzés útján (adóhatóság, pénzügyintézetek megkeresésével stb.).
- [28] A hagyatéki per annak sajátos jellege miatt nem a Pp. 123.§-a szerinti megállapítási per. A felperesek keresete tehát önálló megállapítási kereset, ezért az abban foglaltakat érdemben kellett vizsgálni, a kereset nem ütközött a Pp. 121.§ (1) bekezdés e) pontjába.
- [29] A felperesek által indított per tárgya egyértelműen és aggálytalanul megállapíthatóan öröklési jogi vita [Hetv. 6.§ (1) bek. m) pont], perjogi szempontból hagyatéki per [Hetv. 6.§ (1) bek. f) pont]. Amennyiben tehát az örökös személye a bíróság jogerős ítéletével megállapításra kerül, ezt követően a hagyatékot a megfelelő örökösnek már nem a bíróság, hanem a közjegyző adja át.
- [30] Ettől eltér az az eset, amikor a közjegyző teljes hatályú hagyatékátadó végzést hoz, ezért a bíróságnak kell minden kérdésben döntenie, minden igényt - a tulajdoni igényt is - rendelkeznie

kell. Ebben az esetben a közjegyzőnek - a bírósági eljárást követően - teljes hatályú hagyatékátadó végzés helyett az eljárást befejező megállapító végzést kell hoznia. Azonban az adott esetben nem erről van szó, hiszen ebben az ügyben ideiglenes hagyatékátadásra került sor.

- [31] A Kúriának ezt követően abban kellett állást foglalnia, hogy a másodfokú bíróság helytállóan állapította-e meg a perbeli ingatlanon az örökhagyó tulajdoni hányada vonatkozásában, hogy a II. rendű felperes az örökhagyó végrendeleti örökös, figyelemmel arra, hogy az örökhagyó által a végrendeletében örökösnek megnevezett Otthon jogi személyiséggel nem rendelkezik.
- [32] A csatolt alapító okiratból kitűnően az Otthont a II. rendű felperes alapította, és tartja fenn azzal, hogy a fenntartói jogok gyakorlását az I. rendű felperes útján látja el. Az Otthon tehát a II. rendű felperes egyik intézménye, ami jogi személyiséggel nem rendelkezik, és ami csak részben folytat önálló gazdálkodási tevékenységet.
- [33] Az ítélezési gyakorlat szerint - PK 82. számú állásfoglalás - a végrendeletet mindig az akarat elv szem előtt tartásával, a favor testamenti elvének érvényre juttatásával kell értelmezni úgy, hogy az örökhagyó akarata - a lehetőség határai között - a legnagyobb mértékben érvényre jusson, a végrendelet érvényes legyen és hatályban maradjon.
- [34] A felek között a jogvita alapja az volt, hogy az örökhagyó rendelkezése alapján a II. rendű felperes tekinthető-e az örökhagyó végrendeletében nevezett örökösnek. Az örökösnevezést a régi Ptk. sem kötötte meghatározott formához, így azt sem kívánta meg, hogy az örökhagyó azt, akinek a hagyatékát juttatni kívánja „örökösneként” megnevezze. A végrendelet értelmezése során nem a végrendeletben használt kifejezés az irányadó, hanem az örökhagyó akarata. A másodfokú bíróság ezért - a PK 82. számú állásfoglalásban írtaknak megfelelően - helyesen vizsgálta az örökhagyó akaratát: azt, hogy milyen cél vezette a végintézkedéskor. Az Otthon vezetőjének tanúvallomása alapján helytállóan állapította meg, hogy az örökhagyó az Otthont kívánta örökségi juttatásban részesíteni; végintézkedését ahhoz a célhoz kötötte, amely az Otthon tevékenységében testesül meg.
- [35] A per adatainak a maguk összességében történt értékelése alapján okszerűen megállapítható, hogy az örökhagyó ismerte a lehetőségeit, tisztában volt azzal, hogy az Otthon - mint ahogyan arra az elnevezése is utal - egy, az Egyház keretén belül működő intézmény. E körülmények ismeretében rendelkezett arról, hogy a hagyatéka kihez jusson.
- [36] A polgári jog szabályai szerint az öröklési képesség az általános polgári jogi jogképességgel egybeesik. A régi Ptk. 28.§ (4) bekezdése szerint a jogi személy jogképes. A jogi személyiség kizárólag polgári jogi (absztrakt) kategória, a jogi személy működését, feladatait a fajtájától és belső működési rendjétől függően a szervezeti egységein: intézményein stb. keresztül látja el. Ezek által minősül egységes egésznek és ekként jogképesnek. Az örökhagyó végrendeletében az örökösnevezést lényegében ahhoz a célhoz kötötte, amely az egységes egésznek minősülő és szerzési képességgel rendelkező II. rendű felperes működése keretében valósul meg.
- [37] Az alperes alaptalanul hivatkozott arra, hogy az EBH 2011.2317. szám alatt közzétett elvi tartalmú döntés értelmében a jogi személy csak akkor minősülhet végrendeleti örökösnek, ha az örökhagyó a jogi személy jogi személyiséggel nem rendelkező, szoros értelemben vett szervezeti egységét nevezte meg örökösneként. Az eseti határozat - amelynek tényállása szerint az adott jogi személy (egyetem) a belső szervezeti rendje szerint több szervezeti egységből (klinika) állt - elvi tartalmát ugyanis nem az adja, hogy csak akkor tekinthető örökösnek a végrendeletben konkrétan meg nem nevezett önálló jogi személy, ha az örökhagyó annak egy szervezeti egységét nevezi meg a végrendeletében. Az említett eseti döntésben a szervezeti egység megnevezésnek, mint gyűjtőfogalom használatának, csak annyiban van jelentősége, hogy ha az örökhagyó egy olyan szervezeti egységet - értve e gyűjtőfogalom alatt az eset körülményeitől függően egy klinikát, egyetemi kart, gazdasági társaság üzletét stb., a jelen ügyben egy egyházi intézményt - jelöl meg, amelynek nincs önálló jogképessége, akkor a vele rész-egész kapcsolatban álló jogalany, a jogi személy minősül örökösnek. Az adott esetben az Otthonnak a II. rendű felperes nemcsak alapítója, hanem - az I. rendű felperesen keresztül; részbeni önálló gazdálkodása mellett - a fenntartója is.

Mindazonáltal ugyanaz a szervezeti kapcsolat áll fenn az Otthon és a II. rendű felperes között, mint amilyen az elvi tartalmát tekintve e perre is irányadónak tekintett elvi bírósági határozat szerinti klinika mint részlegesen önálló intézmény és az önálló jogi személyiséggel rendelkező egyetem között fennállott.

- [38] A fentiekkel összefüggésben utal arra a Kúria, hogy az Otthon és az alperes által hivatkozott alapítvány között nincs ilyen szervezeti kapcsolat; az utóbbi csupán egy lehetséges támogatója az Otthonnak.
- [39] Nem alapos a felülvizsgálati kérelem a perköltség vonatkozásában sem. Az öröklési vita arra irányult, hogy a végrendeleti vagy a törvényes örökös tekinthető-e az örökhagyó örökösének az örökhagyó perrel érintett hagyatéka tekintetében. Ebben a vonatkozásban az alperes pereszes lett, ezért helytállóan marasztalta a másodfokú bíróság a II. rendű felperes javára az első- és a másodfokú eljárási költség megfizetésére.
- [40] A kifejtettekre tekintettel a Kúria a jogerős ítéletet a felülvizsgálattal támadott részében a Pp. 275.§ (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

Záró rész

- [41] Az alperes felülvizsgálati kérelme nem vezetett eredményre, ezért a Pp. 270.§ (1) bekezdése alapján alkalmazandó Pp. 78.§ (1) bekezdése szerint köteles megfizetni a felperesek felülvizsgálati eljárással felmerült költségeit, továbbá az illetékfeljegyzési joga folytán le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket felhívásra az államnak a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13.§ (2) bekezdése alapján.
- [42] A felülvizsgálati kérelem tárgyaláson kívüli elbírálása a Pp. 274.§ (1) bekezdésén alapul.

Budapest, 2017. január 4.

Dr. Orosz Árpád s.k. a tanács elnöke, Dr. Csentericsné dr. Ágh Bíró Ágnes s.k. előadó bíró, Dr. Kiss Gábor s.k. bíró